

ปณิธานกฎหมายแรงงาน

หลัก Judicial Notice กับคดีแรงงาน ตอนที่ 2

แผนกคดีแรงงานในศาลฎีกา

แผนกคดีแรงงานในศาลฎีกา

นายอิสรา วรรณสวาท¹

สวัสดีครับ ปณิธานกฎหมายแรงงานเรื่องนี้ผู้เขียนจะขอกล่าวถึงหลัก Judicial Notice ต่อจากคราวที่แล้ว ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวภาพโดยรวมกว้าง ๆ ของหลักการนี้ ในวันนี้จะขอลงรายละเอียดของหลักกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องครับ ซึ่งลักษณะของ Judicial Notice คือ ความรู้โดยทั่วไป หรือ general or common knowledge ซึ่งต้องใช้มาตรฐานของคนทั่วไปในสังคมที่รับรู้ข้อมูลสิ่งที่เกิดขึ้นและมีอยู่ในสังคมนั้น ๆ นอกจากนั้นจะต้องประกอบไปด้วยความมีเหตุผลสมควรที่จะไม่อาจโต้แย้งในข้อมูลดังกล่าวได้ด้วย (reasonable indisputable) จึงมีความหมายไม่เพียงแต่ความรู้ทั่วไปเท่านั้น แต่ต้องรวมถึงข้อเท็จจริงที่แม้ว่าศาลอาจจะไม่รู้เพราะเหตุที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริงที่รู้จักกันโดยทั่วไปโดยแท้ แต่หากเป็นสิ่งที่สามารถพิสูจน์ถึงความถูกต้องได้ก็สามารถเป็น Judicial Notice ได้ ดังนั้น Judicial Notice จึงรวมถึงเป็นข้อเท็จจริงที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป (Notorious facts) ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่รับรู้กันเป็นสากล ไม่ว่าจะอยู่ในเขตอำนาจศาลที่คดีพิพาทอยู่หรือไม่ ข้อเท็จจริงดังกล่าวก็ไม่เปลี่ยนแปลง เช่น พระอาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันออกและตกทางทิศตะวันตก, น้ำเป็นของเหลว เป็นต้น นอกจากนั้นข้อเท็จจริงดังกล่าวอาจจะรับรู้เป็นการสากลหรือเป็นข้อเท็จจริงที่รู้จักโดยเฉพาะในเขตอำนาจศาลนั้น (specific facts) เท่านั้น โดยไม่ได้รู้จักกันเป็นการสากลก็ได้ เช่น ในเมืองนั้นมีอนุสาวรีย์สำคัญคืออะไร ตั้งอยู่ที่ไหน เป็นต้น แต่ข้อเท็จจริงที่เป็น Judicial Notice ลักษณะนี้อาจใช้อยู่เฉพาะในศาลล่างที่อยู่ในเขตนั้น ๆ แต่ศาลสูงอาจไม่ถือเป็น Judicial Notice ก็ได้ นอกจากนั้นยังมี Judicial Notice ที่เป็นข้อเท็จจริงเฉพาะและจากการเสนอ (specific facts and propositions) ที่สามารถสืบค้นได้จากแหล่งข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือในความถูกต้องและเป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงได้ เช่น ข้อมูลของรัฐบาลท้องถิ่นและต่างประเทศ, ธรรมเนียมทางการค้า, เศรษฐกิจและการเงิน, กฎเกณฑ์ทางวิทยาศาสตร์, ความหมายของคำ เป็นต้น

สำหรับประเภทของ Judicial Notice นั้นอาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ Judicial Notice of Law หรือในข้อกฎหมาย ซึ่งมาจากสุภาษิตกฎหมายว่า Jura Novit Curia หรือ “กฎหมายเป็นสิ่งที่ศาลรู้ (the court knows the law) และ Judicial Notice of Fact หรือในข้อเท็จจริง ซึ่งจะแบ่งเป็น 2 ประการเช่นกัน คือ Legislative facts หมายถึง การใช้หลักเกณฑ์ของศาลโดยการตีความกฎหมายโดยย่อหรือขยายความเพื่อประโยชน์ทางสังคม, เศรษฐกิจและปัจจัยอื่น อันเป็นการใช้กฎหมายในลักษณะทำนองเดียวกับการบัญญัติหลักกฎหมายซึ่งศาลจะทำอยู่ภายใต้หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจไว้

¹ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์แผนกคดีแรงงาน

และ Adjudicative facts หมายถึง ข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดีที่มีข้อพิพาทโดยตรง เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ซึ่งอาจจะใช้โดยความรู้เองของศาล และอาจจะได้มาจากเอกสารที่อ้างอิงได้

สำหรับข้อเท็จจริงจากคดีอื่น (res judicata) จะสามารถใช้ในฐานะเป็น Judicial Notice ได้หรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่าข้อเท็จจริงจากเอกสารที่ในคดีอื่นที่อ้างอิงได้จะสามารถใช้เป็น Judicial Notice of Judicative facts นั้นจะต้องเกี่ยวข้องโดยตรงกับคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณา แม้ว่าหลักเกณฑ์ของ res judicata จะใช้ในบริบทของคดีอาญาที่ศาลจะไม่ยกคดีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดไปแล้วมาพิจารณาอีก แต่เหตุผลที่ res judicata สามารถนำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ของ judicial Notice of Judicative facts เพราะเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมและไม่เป็นการใช้ที่ทำให้เสียประโยชน์แก่ฝ่ายจำเลยเพื่อให้ข้อเท็จจริงในคดีที่เกี่ยวข้องกันมีความสอดคล้องกันสำหรับความจำเป็นบางสถานการณ์อาจต้องใช้ข้อเท็จจริงพิเศษที่ศาลในคดีก่อนได้วินิจฉัยไว้แล้วเพื่อความรวดเร็วในการดำเนินคดีสำหรับคู่ความที่มีประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี อาจมีความจำเป็นต้องใช้ข้อเท็จจริงร่วมกัน

อย่างไรก็ตาม การใช้ Judicial Notice จากคดีอื่นโดยอาศัยหลักของ res judicata จะต้องถูกจำกัดขอบเขตอยู่ภายในหลัก fair trial guarantee ในประเทศอังกฤษ ศาลอาจใช้คำพิพากษาคดีอาญาอื่นมาใช้ประโยชน์ในอีกคดีหนึ่งได้หากปรากฏว่าเป็นการใช้เพื่อยืนยันประเด็นที่เกี่ยวข้องกันกับคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณา หรือเป็นข้อเท็จจริงที่แสดงได้ว่าเป็นบุคคลอื่นที่กระทำความผิดทางอาญา

ส่วนการใช้ Judicial Notice ในศาลต่างประเทศนั้น ผู้เขียนขอกล่าวถึงศาลในระบบคอมมอนลอว์ ซึ่งสร้างหลัก Judicial Notice คือประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับศาลในประเทศอังกฤษนั้น ได้ยอมรับถึงการมีอยู่ของบทบัญญัติของกฎหมายตั้งแต่ระดับกฎหมายของสหภาพยุโรปและกฎหมายของอังกฤษเอง เอกสิทธิ์ของรัฐธรรมนูญ กระเปียบ และลำดับชั้นของศาล ตลอดจนจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น วิธีปฏิบัติของหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญ การดำเนินการทางการเมือง การรับรองสถานะของรัฐต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลเอกสารมหาชนต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เป็นต้น โดยสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ข้อเท็จจริงที่ศาลรู้เองโดยไม่ต้องสืบค้น (facts judicially noticed without inquiry) และข้อเท็จจริงที่ศาลรู้เองจากการสืบค้น (facts judicially noticed after inquiry)

ข้อเท็จจริงที่ศาลรู้เองโดยไม่ต้องสืบค้น (facts judicially noticed without inquiry) เป็นเรื่องที่รู้จักกันโดยทั่วไปหรือ Common Knowledge ซึ่งศาลในอังกฤษเคยวินิจฉัยไว้ เช่น น้ำเป็นของเปียกได้, เดือนต่าง ๆ จะมีวันกี่วัน, ความหมายธรรมดาของถ้อยคำ, การจราจรในเมืองหลวงมีความหนาแน่น เป็นต้น ดังนั้นศาลจึงไม่อาจใช้ความรู้ที่มีเฉพาะเป็นส่วนตัวมาวินิจฉัยคดีได้ เคยมีคดีแรงงานซึ่งผู้พิพากษาศาลชั้นต้นใช้ข่าวสารที่ได้มาเป็นพิเศษเกี่ยวกับความต้องการเงินเดือนของแรงงาน ซึ่งเป็นผลให้ได้เปรียบคนงานอื่น ๆ ในตลาดแรงงานใกล้เคียง ซึ่งศาลสูงเห็นว่าศาลชั้นต้นกระทำดังกล่าวโดยไม่ชอบ เป็นต้น ส่วนข้อเท็จจริงที่ศาลรู้เองจากการสืบค้น (facts judicially noticed after inquiry) ซึ่งศาลจะได้มาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ

ซึ่งเป็นที่ยอมรับในความถูกต้อง เช่น สถานภาพของผู้นำรัฐต่างประเทศ ข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ กฎข้อบังคับและขนบธรรมเนียมของรัฐสภา ข้าราชการระดับสูงที่ตีพิมพ์ตำแหน่งในราชกิจจานุเบกษา การปฏิบัติของผู้เชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ พจนานุกรม รายงานของคณะกรรมการการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ความเห็นของนักวิชาการกฎหมายจากตำรากฎหมาย ลายมือชื่อและตราประทับของศาลสูง รายงานการอภิปรายร่างกฎหมายของรัฐสภาและความเห็นของศาลยุติธรรมสหภาพยุโรป เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีจารีตประเพณีที่ศาลสามารถนำมาใช้ในฐานะเป็นกฎหมาย เช่น ธรรมเนียมของตลาดเปิดในเมืองก็ถือว่าเป็น Judicial Notices เช่นกัน แต่จารีตประเพณีที่ศาลจะนำมาใช้จะต้องมีลักษณะดังนี้

เป็นจารีตประเพณีที่มีมานาน มิใช่เรื่องที่เพิ่งบัญญัติให้มีขึ้น

มีการใช้ที่สืบสายกันมาโดยไม่ขาดช่วง

มีการใช้โดยสุจริตและเปิดเผย

มีความแน่นอน ไม่อาจตีความหมายได้เป็นหลายนัย

ไม่ขัดต่อหลักเหตุผล

ไม่ขัดต่อหลักกฎหมายทั่วไป

ไม่ขัดต่อกฎหมายลายลักษณ์อักษร

ไม่ขัดต่อจารีตประเพณีอื่นในท้องถิ่นเดียวกัน

มีการใช้เฉพาะถิ่นที่มีกรณีพิพาทเท่านั้น

ดังนั้นหากศาลอังกฤษจะใช้จารีตประเพณีซึ่งรวมไปถึงธรรมเนียมปฏิบัติที่ใช้กันเฉพาะอาชีพเป็น Judicial Notice ในคดีแรงงาน จะต้องอยู่ในลักษณะข้างต้นด้วย

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น แต่เดิมจะใช้ Judicial Notice ในลักษณะเช่นเดียวกับที่ศาลอังกฤษใช้ แต่ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ Federal Rules of Evidence for United State Courts and Magistrates หรือ F.R.E ซึ่งในมาตรา 201 บัญญัติให้การรับฟังพยานซึ่งเป็น Judicial Notice เฉพาะข้อเท็จจริงในกระบวนการพิจารณา (Adjudicative fact) เท่านั้น ศาลสหรัฐอเมริกาจึงไม่สามารถใช้ Judicial Notice ได้อย่างกว้างขวางในลักษณะเดียวกันกับศาลอังกฤษ สาเหตุที่ F.R.E กำหนดไว้เช่นนั้น เพราะไม่ต้องการให้ศาลขยายการรับฟังพยานหลักฐานจนอาจกระทบถึงอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการบัญญัติกฎหมาย อีกทั้งต้องการให้ Judicial Notice เป็นเรื่องเฉพาะข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ (Indisputable fact) เท่านั้น ซึ่งหากควบคุมให้ Judicial Notice ใช้ได้เฉพาะในประเด็นแห่งคดีโดยอาจเป็นประเด็นพิพาทโดยตรงหรือเกี่ยวเนื่องกับประเด็นพิพาทโดยตรงก็ได้ ก็จะสามารถจำกัดให้อยู่ในข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ได้ง่ายกว่า การจำกัดเช่นนี้แม้จะทำให้ศาลสหรัฐอเมริกาพัฒนาการใช้ Judicial Notice เฉพาะในขอบเขตของข้อเท็จจริงในกระบวนการพิจารณา แต่ศาลสามารถรับเอาข้อเท็จจริงนอกสำนวน (extra-record facts) มาใช้ในคดีได้ทั้งในคดีอาญาและ

คดีละเมิดเพื่อประโยชน์ในการกำหนดโทษหรือกำหนดค่าเสียหายเพื่อให้เหมาะสมและเป็นธรรมแก่จำเลย
ลักษณะสำคัญของการใช้ Judicial Notice ของศาลสหรัฐอเมริกาอีกประการหนึ่ง คือ ศาลอาจจะกำหนด
ข้อเท็จจริงที่ศาลรู้เองได้เองหรือตามที่คู่ความร้องขอ ซึ่งหากคู่ความร้องขอ ศาลจะต้องชี้ให้แน่ชัดว่า
สิ่งใดเป็น Judicial Notice หรือไม่ หากคู่ความยังไม่แน่ใจว่าศาลกำหนดให้ข้อเท็จจริงใดเป็น Judicial
Notice หรือไม่ คู่ความมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลตอบให้ทราบได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินกระบวนการ
พิจารณาเพื่อคู่ความจะได้ไม่ต้องนำพยานหลักฐานเข้าสืบ

จากคำพิพากษาของศาลสหรัฐอเมริกา สิ่งที่ถือเป็น Judicial Notice ได้แก่ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ
กฎหมาย เช่น วัตถุประสงค์ของการบัญญัติกฎหมาย วารสารนิติบัญญัติ กฎหมายภายในมลรัฐของศาล
และกฎหมายระหว่างประเทศ กฎ ระเบียบ คำสั่งของฝ่ายบริหาร สำหรับกฎหมายของมลรัฐอื่น ๆ นั้น
ศาลจะใช้ตามที่ Uniform Judicial Notice of Foreign Law Act article 4 บัญญัติไว้ให้ศาลถือว่า
กฎหมายของมลรัฐอื่น ๆ เป็นข้อเท็จจริงที่ศาลสามารถนำมาปรับใช้กับคดีในศาลได้ในฐานะเป็น
คอมมอนลอว์ นอกจากนั้นในส่วนข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่ศาลต่าง ๆ สภานิติบัญญัติ ที่ตั้งและประวัติ
ของหน่วยงานรัฐต่าง ๆ ลายมือชื่อและตราประทับของผู้ว่าราชการรัฐในเขตศาล นอกจากนั้นก็จะเป็นสิ่งที่รับรู้กัน
โดยทั่วไป เช่น สภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ประชากร การเมือง ศาสนา ก็ถือเป็น Judicial Notice เช่นกัน
ข้อเท็จจริงที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับคดีแรงงาน เช่น สภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ลักษณะของการทำธุรกิจ
บางประเภท ประเพณีทางการค้าและธรรมเนียมปฏิบัติต่าง ๆ ที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป สภาพการทำงาน
และสภาพการจ้างของลูกจ้าง อัตราการว่างงานหน้าที่โดยทั่วไปของลูกจ้างในตำแหน่งต่าง ๆ

วันนี้คงจะได้รายละเอียดของที่มาจากหลักกฎหมายต่างประเทศในเรื่อง Judicial Notice
พอสมควรแล้วนะครับ ในปณิษะกฎหมายแรงงานต่อไปผู้เขียนจะกล่าวถึงการขยายหลัก Judicial Notice
และการนำมาใช้ในคดีแรงงานของศาลสหรัฐอเมริกาซึ่งจะเป็นไปในแนวทางใดผู้เขียนขอนำมาเสนอ
ในคราวหน้าครับ สำหรับวันนี้สวัสดีครับ

แผนกคดีแรงงานในศาลฎีกา

พฤษภาคม 2566